

ΚΡΗΤΙΚΟΙ ΚΙ' ΗΠΕΙΡΩΤΕΣ

ΣΤΑ 1878 μαθήτευαν στὸ Βαρβάκειο Γυμνάσιο τῶν Ἀθηνῶν, ἀνάμεσα σὲ πολλὰ ἄλλα, καὶ δυὸ παιδιὰ ὀλωσδιόλου ἀντίθετου ἐξωτερικοῦ, ἀντίθετης ψυχῆς καὶ ἀντίθετου δρόμου. Ὁ ἓνας εἶταν δειλός, ντροπαλός, ἥσυχος· ὁ ἄλλος — γενναῖος, τολμηρός, ἀτακτος· ὁ ἓνας χωρὶς ἐνθουσιασμό, χωρὶς ὑψηλὰ ἰδανικά· ὁ ἄλλος αἰσθηματίας, ὄνειροπόλος· ὁ ἓνας εἶταν ἀπὸ τὴν βορεινότερη Ἑλλάδα· Ἡπειρώτης· ὁ ἄλλος ἀπὸ τὴν νοτιώτερη· Κρητικός.

Ὁ Ἡπειρώτης ὠνομάζονταν Ἡλίας Νικολάου κι' ὁ Κρητικός Γιάννης Σκαπετορραχάκης.

Ὁ πατέρας τοῦ Ἡπειρώτη εἶταν φούρναρης στὴν Παλιὰ Ἀγορὰ — ὁ μπαρμπᾶ Νικόλας — καὶ κέρδιζε γερά λεφτά, ὅχι τόσο ἀπὸ τὸ ψωμί, ὅσο ἀπὸ τὰ ψηστικά· ἐνῶ ὁ πατέρας τοῦ Κρητικοῦ εἶταν χωρὶς ὥρισμα ἐπάγγελμα, πότε ἀστυνομικὸς κλητῆρας, πότε ἀμπελοφύλακας καὶ πολὺ συχνὰ πουλοῦσε στοὺς δρόμους τυρί, σαποῦνι, πορτοκάλια καὶ κάστανα, προϊόντα κρητικά, καὶ μὲ δυσκολία ἐβγαζε τὸ ψωμί του.

Αὐτὰ τὰ δυὸ παιδιὰ, ἂν κι' εἶχαν χαραχτῆρα ὀλωσδιόλου διάφορον τὸ ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλο, τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ τὰ ἔνωσε καὶ τὰ ἔκανε στενοὺς φίλους.

Μιὰ μέρα μερικὰ παιδιὰ τοῦ Βαρβακείου τοῦ ῥίχτηκαν τοῦ Ἡπειρώτη στὴν κοροΐδια· τὸν ἔλεγαν φούρναρη, σιμιστῆ, λυγδιάρη κι' ἄλλα βρωμοεπιθετα, ἐνῶ αὐτός, μὴν μπορῶντας οὔτε νὰ χειροδικήσῃ οὔτε τοῦλάχιστον νὰ τοὺς εἰπῇ τίποτε, συμμαζεύτηκε σὰν γατάκι σὲ μιὰ γωνιὰ κι' ἔκλαιγε.

Ὁ Κρητικός, ὁ Γιάννης Σκαπετορραχάκης, βλέποντας αὐτὴν τὴν σκηνή, συμπάθησε πρὸς τὸν Ἡπειρώτη, τὸν Ἡλία Νικολάου, καὶ μπαίνοντας στὴν μέση εἶπε στοὺς κοροΐδευτὰδες του:

— Ἀπὸ σήμερα κι' ἐμπρός, Διαόλου κουλούκια! τὸν παίρνω αὐτὸν δὰ στὴν προστασία μου κι' ὅποιος τολμήσῃ, ἄς τὸν πειράξῃ...

“Υστερα ζύγωσε καὶ στὸν Ἡλία καὶ τοῦ εἶπε μὲ προστατευτικό ὕφος :

— “Ακουσε, ρέ!... Ὅποιος σὲ πειράξῃ ἄλλη φορὰ, θὰ γένη τ’ ἄλατιοῦ... ἔλα μαζί μου καὶ μὴν κλαῖς!..

Τὸν ἐπῆρε μαζί του. Τὰ παιδιά, ποῦ τὸν πείραζαν, ἀναμέρισαν μ’ εὐλάβεια μπροστὰ ἀπὸ τὸ λιονταρόπουλο τῶν Λευκῶν Ὀρέων, ποῦ πῆρε στὴν προστασία του τὸ τσιακάλι τοῦ Πίνδου· κι’ ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα εἶταν κι’ ὁ δειλὸς Ἡπειρώτης σεβαστός, ὅπως κι’ ὁ ἀντρεῖος Κρητικὸς, ἀνάμεσα στὸ παιδομάζωμα τοῦ Βαρβακείου.

Ὁ Ἡπειρώτης δὲν ἐφάνηκε ἀναίσθητος στὴν εὐεργεσία τοῦ Κρητικοῦ καὶ δὲν περνοῦσε μέρα χωρὶς νὰ μὴν τοῦ ἀποδείχνῃ τὴν εὐγνωμοσύνη του. Τοῦ ἔφερνε ἀδιάκοπα πότε κουλούρια, πότε ζεστό ψωμί καὶ κάποτε-κάποτε κι’ ἀπὸ κανένα γλύκυσμα, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ψένονταν στὸν φούρνο τοῦ πατέρα του.

Μιά μέρα λέγει ὁ Γιάννης τοῦ προστατευομένου του :

— Δὲν μοῦ λές, Ἡλία...;

— Τί; τοῦ ἀποκρίνεται ἐκεῖνος πειθήνια.

— Ψένει ὁ φούρνός σας... γκιβέτσια μὲ κρέας καὶ μὲ ψάρια;

— Ψένει καὶ πολλά... Γιατί;

Ἡ ἀπάντησις τοῦ Γιάννη πνίγηκε μέσ’ στὸ λαιμό του.

— Μήπως θέλεις νὰ σοῦ φέρω κανένα κομμάτι κρέας ἢ κανένα ψάρι;

— Καὶ ῥωτᾷς, καϋμένε; τοῦ ἀποκρίνεται ὁ Γιάννης. Φέρε μας λοιπὸν καὶ κανένα κομμάτι κρέας! Ὅλο κουλούρια, κουλούρια, κουλουριάστηκε τὸ στομάχι μας!..

Πραγματικῶς τὴν ἄλλή τὴν ἡμέρα ὁ Ἡλίας τοῦ πῆγε μερικὰ κοψίδια κρέας, κομμένα — δηλαδὴ κλεμμένα — ἀπὸ διάφορα γκιβέτσια, διαφόρων πελατῶν τοῦ φούρνου τοῦ μπάριπα-Νικόλα.

Ἀρχῆς Ἰουνίου ἔγειναν ἡ ἐξετάσεις. Ὁ Γιάννης ὁ Σκαπετοραχάκης ἀποφοίτησε μὲ τὸν βαθμὸ «καλῶς» καὶ ὁ Ἡλίας Νικολάου μὲ τὸν βαθμὸν «ἄριστα», ἀλλ’ οὔτε ὁ ἕνας ἔδειξε λύπη γιὰ τὸν μικρὸν βαθμὸν, οὔτε ὁ ἄλλος χαρὰ γιὰ τὸν μεγάλο.

Γιὰ λίγες μέρες ἀκόμα οἱ δυὸ φίλοι βλέπονταν καθεμέρα, ἔβγαιναν μαζί περίπατο κι’ εἶταν, σὰν πάντα, ἀγαπημένοι. Μιά μέρα ὅμως, ἐκεῖ ποῦ ἀνηφοροῦσαν τὴν ὁδὸ Σταδίου, οἱ ἐφημεριδοπῶλες διαλαλοῦσαν ἓνα παράρτημα μὲ δαιμονικὴ τρεχάλα καὶ χαρὰ.

— « Ἡ παραχώρησις τῆς Ἡπειροθεσσαλίας! Ἡ παραχώρησις τῆς Ἡπειροθεσσαλίας! »

— Δόσε μιὰ πεντάρα, εἶπε ὁ Γιάννης τοῦ Ἡλία, νὰ πάρωμε τὸ παράρτημα...

Καὶ φώναξε σ’ ἓναν ἐφημεριδοπώλη ἀπὸ τοὺς πολλοὺς :

— Παράρτημα! Παράρτημα!

— Δὲν βαρυνέσαι, καϋμένε! τοῦ εἶπε ὁ Ἡλίας· θὰ τὸ ἰδοῦμε αὐριο στὸν «Αἰῶνα».

Ὁ «Αἰώνας» τότε εἶταν στὲς δόξες του. Κάμμία ἄλλη ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα τότε δὲν τοῦ ἔβγαине.

Ὁ Γιάννης ὁ Σκαπετορραχᾶκης πειράχτηκε ἀπὸ τὴν ἀπάντησι τοῦ Ἡλίας Νικολάου καὶ τοῦ εἶπε μὲ κάποια ἀγανάκτηση: — Μωρέ, δὲν ἐνδιαφέρεσαι νὰ μάθης γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς πατρίδας σου; (Κι' ἄστραψαν τὰ μάτια του ἀπὸ θυμό). Μωρὲ δὲν ἔχω ἀπανωθίῳ μου πεντάρα, ἀλλοιῶς δὲν θὰ καταδέχομουν νὰ σοῦ εἰπῶ νὰ δώσης...

Ὁ Κρητικὸς δυσαρεστήθηκε κι' ἀποχωρίστηκε ἀπὸ τὸν Ἡπειρώτη, παίροντας ἄλλον δρόμο.

Δὲν πέρασαν πολλὲς μέρες κι' ὁ μὲν Γιάννης Σκαπετορραχᾶκης κατέβαινε μ' ἓνα λαθρεμπορικὸ τρεχαντήρι στὴν ἡρωϊκὴ Κρήτη, ὅπου διωρίστηκε σὲ κάποια κωμὸπολὴ δάσκαλος μὲ δέκα πέντε λίρες τὸν χρόνον, ὁ δὲ Ἡλίας Νικολάου ἀνέβαινε μὲ τὸ Αὐστριακὸ τῆς γραμμῆς στὴν Ρουμανία, ὅπου εἶχε ἓναν πλούσιο θεῖο, ἐκμισθωτὴ (ἀρεντάση) κάποιου μεγάλου χωριοῦ κοντὰ στὴν Μπραΐλα.

Πέρασαν ἀπὸ τότε δεκοχτὼ ἀκέρια χρόνια, χωρὶς ν' ἀνταμωθοῦν οἱ δυὸ δυσαρεστημένοι φίλοι κι' οὐδὲ νὰ ξέρουν τίποτε ὁ ἓνας γιὰ τὸν ἄλλον.

Τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1896 γέγονταν στὴν Ἀθήνα γιὰ πρώτη φορὰ οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες στὸ μαρμαρόχτιστο Στάδιο, ποῦ εἶχεν ἀναλάβει τὴν ἀναγέννηση καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν ἓνας ἀπὸ τοὺς πλείο μεγάλους εὐεργέτες Ἡπειρώτες, ὁ Μετσοβίτης Γεώργ. Ἀβέρωφ. Ἐτρεξε κόσμος πολὺς στὴν Ἀθήνα καὶ πρὸ πάντων οἱ Ἕλληνες τῆς Ρωσσίας, τῆς Ρουμανίας, τῆς Βουλγαρίας, ἀπὸ τὴν Πόλη, ἀπὸ τὴν Σμύρνη, ἀπὸ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ τ' ἄλλα μέρη τῆς τουρκικῆς Ἑλλάδας. Ἀνάμεσα στοὺς πολλοὺς Ἕλληνες τοῦ ἑξωτερικοῦ εἶταν κι' ὁ δικὸς μας Ἡλίας Νικολάου, ὁμογενὴς ἑκατομμυριούχος. Εἶχε κληρονομήσει τὸν «μακαρίτη» τὸν θεῖο του ὃχι μόνον στὴν περιουσία, ποῦ τοῦ ἀφήκε, ἀλλὰ καὶ στὴν ἐργασία, ποῦ βαστοῦσε· κι' ἔτσι τὸ ἄλλοτε δειλὸ Ἡπειρωτάκι τοῦ Βαρβακείου Γυμνασίου σὲ λίγα μόνον χρόνια ἔφτασε τὸ ἑκατομμύριον καὶ τὸ πέρασε· καὶ μὲ τὴν ἀφορμὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων κατέβηκε κι' αὐτὸς στὴν Ἀθήνα, ποῦ εἶχε πόθο νὰ τὴν ἐπισκεφτῇ σὰν πολυτάλαντος.

Ἐρχόντας στὴν Ἀθήνα ὁ Ἡλίας Νικολάου, κατέβηκε στὸ Ξενοδοχεῖο τοῦ «Μεγάλου Ἀλεξάνδρου» στὴν πλατεῖα τῆς Ὁμονοίας. Ἦθελε νὰ πάγῃ σὲ οἰκονομικώτερο ξενοδοχεῖο, ἀλλὰ ντρέπονταν κατὰ φίλους τοῦ Ἕλληνας τῆς Μπραΐλας καὶ τοῦ Γαλαζιοῦ, ποῦ εἶχε συνταξιδεύει.

Ἀμα ἐτοποθέτησε τὰ πράγματά του στὸ ξενοδοχεῖο, πρώτη του δουλειὰ εἶταν νὰ τραβήξῃ στὴν πλατεῖα τοῦ Βαρβακείου κι' ἀπ' ἐκεῖ στὴν Παλιὰ Ἀγορά, ὅπου εἶταν ὁ φούρνος τοῦ μαχα-

ρίτη τοῦ πατέρα του. Τὸ Βαρβάκειο κι' ὁ φοῦρνος τὸν ἐσυγκίνησαν πολὺ, τὸν ἔφεραν δεκοχτὼ χρόνια πίσω, στὰ ἔτη τῆς μαθητικῆς του ζωῆς. Ὁ φοῦρνος τοῦ ἔφερε μπροστά του τὸν ἀγαπημένο του πατέρα, τὸν ἀγαθὸ μπάριπα - Νικόλα, ποῦ φοροῦσε τὰ λυγδιασμένα φορέματα καὶ ψένονταν μερανύχτα στὲς φωτιὲς γιὰ νὰ τοῦ ἀφήσῃ κληρονομιά κάμμιὰ πενηνταριά χιλιάδες δραχμὲς· καὶ τὸ Βαρβάκειο τοῦ θύμισε τὸν Κρητικό, τὸν Γιάννη Σκαπετορραχάκη καὶ τὴν παιδική του ταπεινότητα...

— Τί νὰ γένεται τάχα ὁ Γιάννης ὁ Σκαπετορραχάκης; εἶπε μέσα του. Πῶς ἐπιθυμοῦσα νὰ τὸν ἔβλεπα...

Θυμήθηκε τὴν σκηνὴ τοῦ παραρτήματος, στὴν ὁδὸ Σταδίου· ἀλλ' αὐτὸ τὸ λυπηρὸ ἐπεισόδιο δὲν ἐμπόρεσε νὰ διαθέσῃ τὴν καρδιά του ἐναντίον τοῦ παλιοῦ προστάτη του. Τὸν συλλογίστηκε μὴ τυχὸν ἔπασχε οἰκονομικῶς, γιὰτὶ γινώριζε ὅτι οἱ Κρητικοὶ διακρίνονται μὲν στὸ ντουφέκι καὶ στὸ λεπίδι, ἀλλὰ δὲν διακρίνονται καθόλου καὶ στὴν τέχνη τοῦ νὰ κερδίζουν χρήματα, κι' εἶπε μέσα του:

— "Ἄν τὸν ἀντάμωνα τὸν καῦμένο τὸν Γιάννη!

* * *

Τὴν Κυριακὴ ἄρχισαν οἱ ἀγῶνες. Χιλιάδες κόσμος, Ἕλληνες καὶ ξένοι, στὸ Στάδιο, κι' ἓνας ὑποψήφιος γαμπρὸς τοῦ Βασιλεῖα μας, ὁ δυστυχησμένος βασιλεῖας τῆς Σερβίας Ἀλέξαντρος, ποῦ ἔφυγε μὲ μιὰ γερὴ χυλόπητα, χωρὶς νὰ ἐπιτύχῃ τὸ ποιοῦμενο.

Τὸ ἡπειρωτικὸ ὄνομα εἶχε φτάσει στ' ἀκροῦράνα τῆς δόξας του μὲ τὴν πολυένδοξο δωρεὰ τοῦ Ἡπειρώτη Ἀβέρωφ. Νόμιζε κανεὶς ὅτι ὅλος ὁ Ἑλληνισμὸς εἶχε ἐξηπειρωτιστῇ κι' ἡ πολυετυχησμένη γενέτειρα τοῦ Ἀβέρωφ ἀπλωνε ψηλά ἀπὸ τὲς κορφὲς τοῦ Πίνδου καὶ σκέπαζε μὲ τὴν δόξα τῆς ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ὡς τὴν Ῥοδόπη κι' ὡς τὸν Πόντο πρὸς τὰ ἄπάνω, ὡς τὴν Κρήτη κι' ὡς τὴν Κύπρο πρὸς τὰ κάτω, κι' ὡς τὰ σύνορα τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἀραβίας πρὸς τὰ πέρα. Ὁλὴ ἡ Ἑλλάδα εἶχε γένει ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη μιὰ μεγάλη - μεγάλη Ἡπειρο!

Κάθε Ἡπειρώτης, μεγάλος ἢ μικρός, πλούσιος ἢ φτωχός, ὑπερηφανεύονταν, γένονταν ἄλλος τόσος ἀπάνω ἀπὸ τὴν γῆ καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ πανελλήνιο ἡπειρωτικὸ πανηγύρι, ὁ Ἡλίας Νικολάου, ὁ δειλὸς μαθητὴς τοῦ Βαρβακείου, ποῦ περιγελοῦσαν μιὰ φορὰ οἱ συνταξιῶτες του, ὁ γυιὸς τοῦ μπάριπα Νικόλα τοῦ φούρναρη, ὁ ἑκατομμυριοῦχος τῆς Ρουμανίας, αἰστάνθηκε βαθυὰ τὴν ἡπειρωτικὴ ἀρετὴ καὶ μιὰ καὶ δυὸ πηγαίνει στὸ Νοσοκομεῖο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, παρουσιάζεται στὴν Διευθύντρια, τῆς λέγει ποιὸς εἶναι κι' ἀπὸ ποῦθε εἶναι, καὶ δηλώνει ὅτι προσφέρει στὸ Νοσοκομεῖο διακόσιες χιλιάδες φράγκα χρυσᾶ, ποῦ εἶταν τότε τριακόσιες χιλιάδες δραχμὲς!

Ἡ Διευθύντρια τάχασε ἀπὸ τὴν ἐκπληξί της, τοῦ ἔπιασε τὸ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ
(Έργον Εὐαγγ. Ἰωαννίδου)

χέρι μὲ τὰ δυό της χέρια καὶ δὲν ἤξερε τί λόγια καλὰ νὰ τοῦ εἰπῇ γιὰ νὰ τὸν εὐχαριστήσῃ. Τέλος συνήρθη, ἐκάλεσε τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς παρουσίασε στὸν νέον ἐθνικὸν εὐεργέτη, τὸν συμπατριώτη τοῦ πανενδόξου Ἀβέρωφ καὶ τῆς μεγάλης χορείας τῶν Ἑπειρωτῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν. Οἱ γιατροὶ τὸν ἐσυγχάρησαν ὀλόκαρδα, ἐθαύμασαν τὴν γενναίαν του φιланθρωπικὴν πράξιν καὶ τὸν προσκάλεσαν νὰ ἐπισκεφτῇ τοὺς θαλάμους τῶν νοσηλευομένων ἀρρώστων, κι' ἀπὸ αἰθουσα σ' αἰθουσα, μῆταν καὶ στὴν αἰθουσα τῶν πληγωμένων, ὅπου ἐνοσηλεύονταν ὅσοι εἶχαν πληγωθῇ στὲς τελευταῖες μάχες, ποῦ ἔκαναν στὴν Κρήτη οἱ Κρητικοὶ ἐπαναστάτες μὲ τοὺς Τούρκους.

— Ἐδῶ, κύριε Νικολάου, εἶπε ὁ γιατρός, εἶναι ἡ αἰθουσα τῶν πληγωμένων μας. Ἐδῶ νοσηλεύονται τὰ ἐνδοξα παλληκάρια μας, τὰ παιδιὰ ποῦ ξέρουν καὶ μποροῦν νὰ πεθάνουν γιὰ τὴν ἐλευθερίαν καὶ γιὰ τὴν ἀγάπην τῆς Πατρίδας...

Στ' ὄνομα «**Νικολάου**» ἓνα πληγωμένο παλληκάρι, ποῦ τοῦ εἶχε μῆν τὸ τούρκικο μολύβι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ ἀκρὴ τοῦ ζερβιοῦ βυζιοῦ καὶ τὸν τρύπησε πέρα-πέρα, ξύπνησε ἀπὸ τὸν βυθὸ τοῦ πυρετοῦ, ποῦ τοῦ ῥοκάνιζε τὲς σάρκες του καὶ τὰ κόκκαλά του, κι' ἔρριξε τὴ φωτεινὴν ματιὰ του ἀπάνω στὸν «**νέον εὐεργέτη**» καὶ φώναξε:

— Ἐσὺ εἶσαι, Ἡλία μ'!

Ὁ Ἡλίας Νικολάου ἀναγνώρισε σ' ἐκεῖνον τὸ πληγωμένο παλληκάρι τὸν συμμαθητὴ του καὶ προστάτη του, τὸν Γιάννη τὸν Σκαπετορραχάκη, κι' ἔτρεξε καὶ ῥίχτηκε ἀπάνω του καὶ τὸν ἀγκάλιασε ἀδελφικά.

Ἡ σκηνὴ εἶταν συγκινητικὴ. Φιλοῦνται καὶ δακρύζουν ἀπὸ χαρὰ οἱ δυὸ παιδικοὶ φίλοι. Οἱ γιατροὶ κι' οἱ ἄλλοι πληγωμένοι ἀποροῦν πῶς ἓνας Κρητικὸς πολεμιστὴς συνδέεται τόσο στενὰ μ' ἓναν ἑκατομμυριοῦχο Ἑπειρωτὴ! Τέλος ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀγκαλιασμοὺς καὶ τὰ φιλήματα οἱ δυὸ φίλοι ἄρχισαν νὰ ῥωτιοῦνται ὁ ἓνας μὲ τὸν ἄλλο:

— Ποῦ εἴσουν ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν καιρό; ῥώτησε ὁ Κρητικὸς πολεμιστὴς τὸν ἑκατομμυριοῦχον Ἑπειρωτὴ.

— Στὴν Ρουμανίαν, Γιάννη μου, στὴν Ρουμανίαν. Πόσες φορὲς σ' ἔφερα στὸ νοῦ μου καὶ θέλησα νὰ σοῦ γράψω, ἀλλὰ δὲν ἤξερα ποῦ νὰ σοῦ διευθύνω τὸ γράμμα.

— Κι' εἶσαι καλὰ, Ἡλία; θ' ἀπόχτησες βέβαια καὶ καμμιὰ καλὴ περιουσίαν, γιατί ἐσεῖς οἱ Ἑπειρωτὲς δὲν εἴστε σὰν ἐμᾶς τοὺς Κρητικούς... Ξέρετε νὰ κερδίζετε...

— Τριακόσιες χιλιάδες δραχμὲς ἔδωκε αὐτὴν τὴν στιγμὴν στὸ Νοσοκομεῖο μας, πρόλαβε νὰ εἰπῇ ὁ γιατρός, γιὰ νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὴν δυσκολίαν νὰ τὸ εἰπῇ ὁ ἴδιος.

— Τριακόσιες χιλιάδες δραχμὲς! ξεφώνησε ὁ Σκαπετορραχάκης. Μωρ' ἐσὺ θάκανες ἑκατομμύρια ἐκεῖ ἀπάνω στοὺς βωϊδόβλαχους! Εὐγε, Ἡλία μου!

— Δόξα τῷ Θεῷ εἶπε ὁ Ἡλίας Νικολάου, κάτι κάναμε... Δὲν χάσαμε τὸν καιρὸ μας στὴν ξενιτειὰ ἄδικα τόσα χρόνια...

— Κι' ἔδωκες τριακόσιες χιλιάδες στὸ Νοσοκομεῖο μας; "Ε;

— Μάλιστα! κι' ἂν ὁ Θεὸς μὲ βοηθήσῃ, πάλε θὰ ξαναδώσω γιὰ τὴν Πατρίδα...

— "Αξιὸς ὁ μιστός σου, Ἡλία μου! "Εσεῖς οἱ Ἡπειρώτες εἰστε μοναδικοὶ σ' αὐτά... Δὲν σᾶς βγαίνει κἀνένας...

— Κι' ἐσύ, Γιάννη μου, τί ἔκανες ἀπ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ;

"Απόκτησες τίποτε περιουσία;

— Εἴμεστε, στὸν Θεό σου! ἐμεῖς οἱ Κρητικοὶ γιὰ περιουσίες, Ἡλία μου; Στενὸς ὁ τόπος μας... "Επειτα κι' οἱ συχνὲς ἐπαναστάσεις... Δὲν μποροῦμε, βλέπεις, νὰ ὑποφέρωμεν τοὺς τούρκους ἐκεῖ κάτω... — νὰ πάρῃ ὁ Διάολος τ' ἀπεθαμμένα τους! — "Ησύχασα ποτέ, νομίζεις, ἀπὸ τότε, ποῦ βγῆκα ἀπὸ τὸ σχολεῖο; "Ητούφνεκι, καὶ ντουφέκι, κι' ὅλο ντουφέκι! "Η θὰ τὴν λευτερώσωμε τὴν Κρήτη, ἢ θὰ πεθάνωμε ὡς τὸν ἕνα! Δὲν εἶναι τώρα δεκαπέντε μέρες, ποῦ μὲ λάβωσαν οἱ ἀντίχριστοι — νὰ πάρῃ ὁ Διάολος τ' ἀπεθαμμένα τους! — καὶ βρίζομαι ἐδῶ ποῦ μὲ βλέπεις... Μὲ πῆρε τὸ μολύβι ἀπ' ἐδῶ (κι' ἔδειξε μὲ τὸ δεξιὸν χέρι τὸ ἀριστερό του στῆθος) καὶ βγῆκε ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη...

— Θὰ γένῃς καλὰ... μὴ στενοχωριέσαι. "Αν θέλῃς, ὅταν γένῃς καλὰ, νάρθῃς στὴν Ρουμανία... Θὰ σῶξω θέσῃ ἑτοιμὴ μὲ καλὸν μιστό...

— Εὐχαριστῶ, Ἡλία μου, εὐχαριστῶ! "Εγὼ δὲν βλέπω τὴν ὥρα πότε νὰ γένω καλὰ καὶ νὰ ξανακαταβῶ στὴν Κρήτη νὰ πάρω τὸ αἷμα μου πίσω ἀπὸ τοὺς ἀντίχριστους... — νὰ πάρῃ ὁ Διάολος τ' ἀπεθαμμένα τους! — Δὲν ἔρχομαι... Δὲν εἴμεστε ἐμεῖς οἱ Κρητικοὶ γιὰ περιουσίες, σὰν ἐσᾶς τοὺς Ἡπειρώτες, ὡς ποῦ ἔχομε τὸν τούρκο μέσα στὸ νησί μας. "Εσεῖς οἱ Ἡπειρώτες εἰστε γεννημένοι νὰ εὐεργετῇτε μὲ τὰ πλούτη σας τὴν Ἑλλάδα μας κι' ἐμεῖς νὰ τὴν μεγαλόνωμε μὲ τὸ αἷμα μας! "Η "Ηπειρο, ἀφόν-τας ἔσθυσε τὸ Σούλι, δὲν βγάζει ἄλλο ἀπὸ ἐθνικοὺς εὐεργέτες, κι' ἡ Κρήτη σὰν πάντα δὲν βγάζει ἄλλο ἀπὸ παλληκάρια!

"Αναψε ὁ τουρκομάχος Κρητικὸς κι' ὁ γιατρός, βλέποντας κἀποια ἔξαψη στὸ πρόσωπο τοῦ πληγωμένου παλληκαριοῦ, τοῦ εἶπε διαταχτικά:

— Κατετὰν Γιάννη! Σοῦ ἀπαγορεύω νὰ μιλήσῃς ὡς αὐριο τὸ πρωτὶ... Εἶπες πολλὰ... "Η πληγὴ θέλει ἡσυχία καὶ προπάντων σιωπὴ...

Οἱ δυὸ φίλοι ἀποχαιρετήθηκαν σιωπηλὰ καὶ τὸ μεγαλεῖο τῆς γενναιοδωρίας ὑποχώρησε δειλὰ μπροστὰ στὸ μεγαλεῖο τῆς αὐτοθυσίας! "Ο Ἡπειρώτης μπροστὰ στὸν Κρητικόν!

"Υστερα ἀπὸ ἕναν μῆνα ὁ μὲν ἐθνικὸς εὐεργέτης Ἡλίας Νικολάου ξαναγύριζε στὴν Ρουμανία μὲ τὸ ἑλληνικὸ παράσημο στὸ στῆθος του, γιὰ νὰ κερδήσῃ κι' ἄλλα χρήματα καὶ νὰ εὐερ-

γετήση καὶ πάλε τὴν Ἑλλάδα· ὁ δὲ πολεμιστὴς καπετὰν Γιάννης Σκαπετορραχάκης ξαναγύριζε στὴν Κρήτη μὲ πολὺ τιμιώτερο παράσημο στὰ στήθια του, τὴν ἑνδοξη πληγὴ του, γιὰ νὰ συνεχίσῃ τοὺς πατροπαράδοτους ἀγῶνες του ἐναντίον τῆς σκλαβιάς.

Κι' ἔτσι ἡ Κρήτη τῶν παλληκαριῶν ὕστερα ἀπὸ δυὸ χρόνια καὶ ὀχτὼ μῆνες ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ἡ Κρήτη, ποὺ εἶχε βγῆ τοῦρκικο βιλαγιέτι ἀπὸ τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου (1878) χάσῃ στὴν ἀντρεία τῶν τέκνων της, ἐλευθερώθηκε· ἡ δὲ Ἡπειρο τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν, ποὺ εἶχε βγῆ τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ Συνέδριο ἐπαρχία τοῦ ἐλληνικοῦ Κράτους, χάσῃ στὴν φιλοκέρδεια καὶ στὴν οἰκονομία τῶν τέκνων της καὶ στὴν ἐθνικὴ τους γενναιοδωρία, ἐξακολουθεῖ νὰ βγάξῃ ἐθνικοὺς εὐεργέτες καὶ νὰ εἶναι ἡ πλεὺς φιλόνομη ἐπαρχία τῆς Τουρκίας!

[1912]

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Π Ο Ι Κ Ι Α

ΕΝ κινεζικῷ τάπητι εἰκονίζεται καρχαρίας τρώγων κροκόδειλον, ὁ κροκόδειλος τρώγων ὄφιν, ὁ ὄφις δάκνων αἰτόν, ὁ αἰτὸς κρατῶν εἰς τὸ στόμα χελιδόνα, ἡ δὲ χελιδὼν σκώληκα. Εἶνε ἡ εἰκὼν τοῦ ζωικοῦ βασιλείου ἀλληλοτρωγομένου.

*

Παρακληθεῖς ὁ Ἀλέξ. Δουμᾶς ὑπὸ τοῦ πρίγκηπος Μειερνίχου νὰ τῷ πέμψῃ αὐτόγραφον, τῷ ἔστειλε τὴν ἀκόλουθον ἀπόδειξιν : « Ἔλαβον παρὰ τοῦ πρίγκηπος Μειερνίχου εἰκοσιπέντε φιάλας παλαιοῦ οἴνου *Johannisberg* ». Ἐκεῖνος ἠναγκάσθη νὰ τῷ τὰς ἀποστείλῃ, ὁ δὲ Δουμᾶς τὰς ἔπιεν εὐφροσύνως.

*

Ἐν Ῥώμῃ ὑπῆρχεν ἄλλοτε μικρὸς ναὸς τῆς θεᾶς Σιγῆς παρακαθημένης παρὰ τῇ Ἥδονῃ μὲ τὴν ἐπιγραφὴν : « Εἰς τοὺς ἔρωτας χρειάζεται ἡ σιγὴ τῶν τάφων ».

*

Τὰ μονόλεπτα τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τοῦ 1787 ἔφερον μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν ἐπιγραφὴν : « Κύτταξε τὴ δουλειά σου ».